ÄNGAR OCH HAGAR BEHÖVS

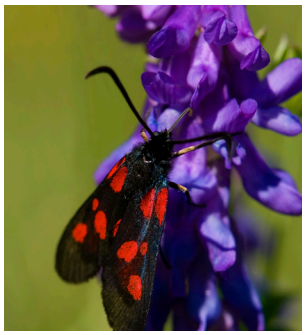

Bastardsvärmaren är en bra indikatorart för en välskött hagmark och biologisk mångfald.

Sparvugglan trivs i hagmarker. Den använder hålträd som boplats.

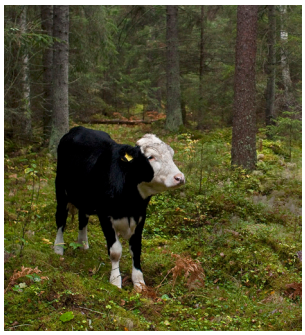

Skogsbeten har en stor variation av trädslag och åldrar och är relativt luckiga. Här trivs många ovanliga svampar och orkidéer.

VARFÖR BEVARA ÖPPNA LANDSKAP?

En levande landsbygd med betande djur ger inte bara ett vackert kulturlandskap. Det skapar även en variation av olika naturtyper som i sin tur ger förutsättningar för biologisk mångfald och livskraftiga jordbruksföretag. Ingen tycker om att se sin gård eller hembygd växa igen, att se blommor, fjärilar och ett ljust varierat landskap försvinna.

VAD ÄR ÄNGAR OCH HAGAR?

Hagar, eller naturbetesmarker, och slåtterängar har en lång historia med skötsel genom bete respektive slåtter. Markerna har i modern tid inte plöjts, gödslats, dränerats eller såtts in med vallväxter. Det finns olika typer av ängar och hagar, så som ekhagar, strandängar, skogsbeten och lövängar.

HUR HAR DE SKAPATS?

Stora delar av det öppna landskap vi ser idag har människan sedan bondestenåldern varit med och skapat. Böndernas traditionella brukande under hundratals år, med odling och boskap på bete, har skapat jordbrukslandskapet och lagt grunden till dess rika naturtyper. Ängar, åkrar och hagar är exempel på detta samspel.

VARFÖR ÄR DE SÅ ARTRIKA?

Ogödslade ängar och hagar är de naturtyper i kulturlandskapet som har störst artrikedom. Återkommande bete eller slåtter samt en knapphet på växtnäring gör att växterna blir små och många arter kan samsas på en liten yta. Upp till 40 olika växtarter har noterats på en enda kvadratdecimeter. Arter som är typiska för ängar och hagar är bland annat Adam och Eva, gullviva, jungfrulin, kattfot, mandelblom och ängsklocka.

VAD HÄNDER NÄR BETET UPPHÖR?

Jordbrukets rationalisering med odling av djurfoder på åkrar och djuruppfördning inne året om har gjort att ängar och hagar överges. Med utebliven skötsel kommer sly, buskar och senare skogen att återta landskapet. Idag återstår endast en procent av ängar och 15 procent av de hagar som fanns för 100 år sedan.

Detta dokument, som har producerats inom ramen för EU-projektet Snowbal (Saving the sea from Nutrient Overload by managing Wetlands/grasslands BaLtically), är Upplandsstiftelsens egna åsikter. Beslutande myndighet (Managing Authority) kan inte hållas ansvarig för denna information.

UPPLANDS STIFTELSEN NATURVÅRD & FRILUFTSLIV
CENTRAL BALTIC INTERREG IV A PROGRAMME 2007–2013
EUROPEAN UNION EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND INVESTING IN YOUR FUTURE

Jordbrukslandskap på 1940-talet. Ett öppet landskap präglat att ängar och hagar. Foto från Söderboda, Gräsö.

Samma jordbrukslandskap 70 år senare. Ett landskap igenväxt av buskar och träd. Endast den gamla åkern har hållits öppen. Foto från Söderboda, Gräsö.

KAN ÄNGAR OCH HAGAR VARA LÖNSAMMA IDAG?

Genom EU:s miljöstöd kan djurägaren få ersättning för att sköta ängar och hagar. Kött från djur som växer upp i hagar, och får hö på vintern, är hälsosammare och smarikare än från djur som växt upp inne på stall, vilket kan ge extra bra betalt. Hagar och ängar gödslas och plöjs inte vilket spar utgifter. Genom guidningar eller andra aktiviteter för naturturism kan också gårdens inkomster bättras på.

VAD KAN ÄNGAR OCH HAGAR ANVÄNDAS TILL?

- Produktion av kött.
- Produktion av ängshö.
- Produktion av biologisk mångfald, som fjärilar, fåglar och blommande växter.
- Sommarbete för hobbydjur, till exempel hästen.
- Synliggörande av fornlämningar, som ofta finns i dessa marker.
- Källa till landskapshistoria genom spår av äldre odlingsmetoder.
- Bas för rekreation och besöksnäringen.
- Källa till hantverksprodukter.
- Bo- och födoplats för insekter.

VISSTE DU ATT?

Upplandsstiftelsen hjälper dig gärna med rådgivning kring natur- och kulturvärden i gamla ängs- och hagmarker. Det kan gälla allt från restaureringsstöd och skötsel till tolkning av gamla kartor på dina marker.

LÄS MER

Naturbetesmarker. Pehrson, I. Jordbruksverket, 1994.
Restaurering av betesmarker och ängar. Smålander A. et.al.Jordbruksverket, 2006.
Ängar. Svensson, J. Moreau, A. Jordbruksverket, 2012.
Landskap att vårda. Overud, S. et.al. Upplandsstiftelsen, 2005.
Roslagshagar. Hoflin, M. Upplandsstiftelsen, 2012.

Broschyrerna går att beställa från Upplandsstiftelsen.

Kontakt
Upplandsstiftelsen
Box 26074, 750 26 Uppsala
018-611 62 71
info@upplandsstiftelsen.se
www.upplandsstiftelsen.se

Produktion: Upplandsstiftelsen 2013.
Foto: Maria Hoflin, Berndt Godin, Gillis Aronsson och Göran Törnqvist.

Detta dokument, som har producerats inom ramen för EU-projektet Snowbal (Saving the sea from Nutrient Overload by managing Wetlands/grasslands BaLtically), är Upplandsstiftelsens egna åsikter. Beslutande myndighet (Managing Authority) kan inte hållas ansvarig för denna information.

UPPLANDS STIFTELSEN NATURVÅRD & FRILUFTSLIV
CENTRAL BALTIC INTERREG IV A PROGRAMME 2007–2013
EUROPEAN UNION EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND INVESTING IN YOUR FUTURE